

„Dokumentalista – tudományos–műszaki információs szervező”-képzés a Szovjetunióban

A fenti – némileg körülményes – szakképesítés-megjelöléssel látja el a moszkvai *Állami Történeli–Levéltári Főiskola* azon végzettjeinek a diplomáját, akik tudományos–műszaki információs szakjára jártak.

A szak megnyitását 1975-ben határozták el, a tényleges képzés 1977-ben vette a kezdetét. Az első hallgatók már 1978 elején végeztek. Ez úgy vált lehetővé, hogy a korábban még a tudományos–műszaki levéltári szakra beiskolázott hallgatókat tanulmányaik közepén erre az új szakra irányították át. Az első „rendes” évfolyam 1978 júniusában végzett. A tanulmányi idő: három szemeszter.

Az új szak tantervét még nem tartják kiérleltnek, azaz olyanoknak, amely kielégíthetné a 80-as és 90-es évek információs szervezőjével szemben támasztható követelményeket. Egyelőre kevés idő jut a matematikai (az összes óra 6%-a) és az informatikai (az összes óra 7%-a) felkészítésre, több szükséges ismeretkör (pl. államigazgatási ismeretek) bele sem került a tantervbe, és a gyakorlatok sem helyezkednek el elvszerűen a képzésben.

A tanterv továbbfejlesztéséhez azoknak a prognózisoknak a tanulmányozásával kezdtek hozzá, amelyek a 15–20 év múlva megvalósuló Szovjetuniót próbálják körülírni. Ezen az alapon azután a következőképpen határozták meg azt a követelményrendszert, amelynek meg kell feleltenni a *jövő információs szervezőit*:

legyenek széles profilú szakemberek,
 rendelkezzenek elmélyült társadalomtudományi ismeretekkel és szilárd kommunista meggyőződéssel,
 legyenek alapos elméleti felkészültségük és szakismertük,
 az alkotómunka követelményei jegyében dolgozzanak.

A fenti követelményrendszert *hat nagy funkcionális feladatcsoportba sűrítették*, s ezzel mintegy azokat a munkakör típusokat is leírták, amelyeket a kiképzendő információs szervezőknek el kell majd látniuk. E munkakör típusok az alábbiak:

- a tudományos–műszaki információs tevékenység szervezése, irányítása, tervezése és gazdaságtana;
- forrásismeret és dokumentációs–könyvtári munka (beszerzés, osztályozás, katalógizálás, tárolás);
- a dokumentumok analitikus–szisztematikus feltárása és az információs anyagok készítése (szemlék, téma-dokumentációk, referátumok, annotációk, bibliográfiák);
- a dokumentáris információk keresése, referenz és tájékoztató munka;
- a tudományos–műszaki ismeretek propagálása;
- a tudományos kutatás szervezése és vezetése a

tudományos–műszaki információ, a dokumentalisztika és az archivisztika területén.

A következő lépésben azokat a *konkrét ismereteket és készségeket* részletezték, amelyek a szóban forgó munkakörök eredményes ellátásához szükségesek.

A tantervi reform előkészítése a tantárgyak megfogalmazásával ért véget. A tervbe vett *33 tantárgy* a következő: az SZKP története, a marxizmus–leninizmus filozófiája, politikai gazdaságtan, a marxizmus–leninizmus etikája és esztétikája, tudományos kommunizmus, a szovjet népgazdaság története, a szocialista ipar gazdaságtana, a Szovjetunió állami intézményeinek története és szervezete, a tudomány és technika története és legújabb eredményei, államigazgatási ismeretek, felsőbb matematika, matematikai logika, rendszerelmélet, fizika, információs technika és feltérési módszerek, dokumentalisztika, archivisztika, könyvtartudomány és bibliográfia, szovjet jog, programozás és számítástechnika, a szakma propedeutikája, az információs tevékenység szervezete, gazdaságtana, tervezése és irányítása, informatika, információkereső rendszerek, az automatizált információfeltérési tervezése, szabványosítás a tudományos–műszaki információs rendszerben, a tudományos–műszaki dokumentumok és kiadványok rendszere, a dokumentáris információ szemantikus feldolgozása, mikrofilmtechnika és mikrofilmes módszerek az információs folyamatokban, a tudományos kiadványok szerkesztése, a tudományos–műszaki archívumok, a tudományos propaganda elmélete és gyakorlata, idegen nyelv.

/NIKITIN, P. I.: Model' specializista–organizatora NTI. = Naucsno-Tehnicoszkaja Informacija, I. sor. 11. sz. 1978. p. 1–5./

(Futala Tibor)

Tájékoztató szakemberképzés a Csehszlovák Tudományos Akadémia hálózatában

A Csehszlovák Tudományos Akadémia hálózatában dolgozó tájékoztatók képzésével és továbbképzésével intenzívebben a 70-es évek elején kezdtek foglalkozni. 1974-ben nagyarányú, az akadémiai tudományos munkatársak 30 százalékára kiterjedő *felmérést végeztek*. Ennek részint az volt a célja, hogy megállapítsák: *milyen a munkatársak készségi szintje az információk használatát illetően*. Részint pedig annak felderítése, hogy az információközvetítő munkatársaknak milyen a felkészültségük.

A felmérés nyomán a *Csehszlovák Tudományos Akadémia Alapkönyvtára és Tudományos Információs Köz-*

pontja (*Základní knihovna – Ústředí vědeckých informací ČSAV*) koncepciót dolgozott ki mind az információközvetítők, mind a felhasználók képzésére. E koncepció napjainkig eljutott a folyamatos végrehajtás stádiumába.

A tájékoztatók képzését két – egyenként 6–6 napos bentlakásos – tanfolyammal oldották meg. A tanfolyamokat ún. szakmai megbeszélés zárja. Ha ez a megbeszélés sikeresnek bizonyul, a résztvevők olyan bizonyítványt kapnak a tanfolyam elvégzéséről, amelynek „besorolási értéke” van.

Az első – alapozó – tanfolyam tematikája a következő:

1. A Csehszlovák Tudományos Akadémián folyó információs tevékenység az intézeti könyvtárak és információs központok működésére való tekintettel. A szóban forgó intézményekre vonatkozó jogszabályok.
2. A tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer Csehszlovákiában. Az ágazati, szakmai, intézményi és speciális információs központok. Az Akadémia Alapkönyvtárának hálózati feladatai, a hálózati tagintézményekkel való együttműködés formái.
3. Az információforrások. Primer és szekunder dokumentumok. Gyarapítás, feldolgozás, tárolás.
4. Címleírás – szemináriummal.
5. Kölcsönzés, állományvédelem.
6. A könyvtárak berendezése és a kiegészítés.
7. A reprográfia alapjai.
8. Bibliográfia és az információs munka egyéb formái – dióhéjban.

A második tanfolyamon az alábbi témakörökkel ismerkednek meg a hallgatók:

1. Az állami információs politika. Az információs rendszerre vonatkozó legfontosabb kormányhatározatok. Az Akadémia információs hálózata, a hálózat munkájának tökéletesítése, nemzetközi kapcsolatok.
2. A gyarapítás elvi kérdései az akadémiai hálózatban, KC-bejelentési kötelezettségek. Gyűjtőkori együttműködés és koordinálás.
3. A tartalmi feltárás kérdései. A szakirodalom dokumentációs feltárása.
4. Bibliográfia, irodalomkutatás, elemző tevékenység – gyakorlatokkal.
5. Az információs tevékenység gépesítése és automatizálása. Az e célt szolgáló intézményrendszer.
6. Reprográfia és mikrográfia. Mikrofilmek és mikrofilmlapok kezelése.
7. Berendezési és felszerelési kérdések.

A tanfolyamokon kívül – évi 3–4 alkalommal – *továbbképző előadásokra hívják be a hálózat tájékoztatóit.*

A felhasználók számára kötelező jellegű *előadásciklusokat rendszeresítették.* A vezető káderek számára pl. a következő tematikával:

1. Az információk jelentősége a vezetők és irányítók körében. A csehszlovákiai tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer. A csehszlovákiai könyvtári rendszer.
2. Az akadémiai információs rendszer. A természet- és műszaki tudományok, illetve a társadalomtudományok információs problematikája.
3. A NTMIR és a NTMIK.
4. A szocialista országok akadémiainak információs együttműködése. A MISZON.
5. Az információs munka gépesítésének és automatizálásának lehetőségei.
6. A Csehszlovák Tudományos Akadémia információs és könyvtári rendszerének speciális problémái.

/ZÁHRADIL, J.: Výchova v oblasti vědeckých informací v Československé akademii věd. = Technická knihovna, 23. köt. 8. sz. 1979. p. 166–170./

(Futala Tibor)

On-line bibliográfiai rendszer oktatása

Az on-line bibliográfiai rendszerek széles körű használata egyre inkább szükségessé teszi az ilyen tárgyú oktatás beépítését a tantervekbe. A különféle képzési formákról nyújt áttekintést S. P. HARTER-nek a *Proceedings of the ASIS Annual Meeting 1977.* évi kötetében megjelent cikke. A cikk a DIALOG, az OCLC (Ohio College Library Center = Ohioi Egyetemi Könyvtárak Központja) és a MEDLINE (Medical Literature Analysis and Retrieval System On-line = Orvosi Szakirodalom-elemző és Információkereső On-line Rendszer) ismertetésére indított tanfolyamokról számol be részletesen.

A DIALOG mintegy 60 adatbázishoz biztosít hozzáférhetőséget, de közülük csak 6 vehető igénybe a Lockheed oktatási programja révén. A DIALOG oktatásának három fő célja volt:

1. az on-line keresésben való jártasság megszerzése;
2. a kérdező és kereső stratégiák kidolgozásában való jártasság megszerzése;
3. általános áttekintés az on-line rendszerekről, az adatbázis-iparról és az automatizált információátvitel és -keresés alapfogalmairól.